

Khóm Lan Già Cỗi

15 năm trước đây, vợ chồng tôi thường đến thăm một người bạn già, ông bà Peter Kurt, nguyên Hội trưởng Hội lan nguyên giống miền Nam California (Southern of California Orchid Species Society).

Hai vợ chồng Opal và Peter Kurt đều là giáo sư Đại học UCLA nhưng không con cho nên đã về hưu từ sớm. Nhà ở trên một khu đất rộng khoảng một mẫu thuộc vùng Carbon Canyon, phía Đông Bắc thành phố Brea và Yorba Linda. Một điều trùng hợp lạ lùng là vợ chồng Kurt và vợ chồng chúng tôi cùng một tuổi, cùng lập gia đình vào năm 1948 và có nhiều sở thích giống nhau. Opal và vợ tôi thích nấu ăn và dọn dẹp nhà cửa, còn Peter và tôi thích trồng lan và cây cỏ.

Vườn rộng cho nên Peter trồng đủ thứ cây, nào là những cây mơ, mận, đào và đu đủ mọc khắp vườn trong đó có cây macadamia một thứ cây hạt dẻ của Úc mà nhiều người lầm tưởng của Hạ uy di. Vào mùa xuân cây này ra hoa, những chùm hoa trắng bông thông làm vợ chồng tôi tưởng nhớ tới cây Lộc Vừng ở chôn quê nhà.

Trong chiếc nhà kính diện tích 6x4 thước, Peter trồng khá nhiều lan trong đó có một số lan hài có nhiều giống lạ. Ngoài vườn Cymbidium, Epidendrum và Sobralia mọc khắp nơi, những cây Cattleya aclandiae trồng trong chậu đất treo trên cột và Laelia anceps bám đầy trên thân cây lớn. Khó lòng có một người chơi lan như Peter, tất cả đều ngăn nắp, sạch sẽ và gọn gàng. Những thùng có nắp đậy ghi rõ các vật liệu trồng lan nằm một hàng ngay ngắn : Vỏ thông lớn, nhỏ, rễ dương xỉ, than, cát mica (vermiculate) sỏi cho gà ăn (Chicken grit) perlite hầu như không thiếu một thứ gì. Chiếc bàn trồng lan có đủ thứ cùn dùi từ chậu

lớn, chậu nhỏ, đèn xi, dao, kéo, giầy treo, thẻ ghi tên cây v.v... xếp trong chiếc ngăn tủ gồm các hộc nhỏ nằm trên bàn.

Photo provided by the Hamakua Macadamia Company © 2006

Vào khoảng 1995 tôi dẫn một người bạn đến thăm Peter, người bạn này tuy mới, nhưng cụ thân sinh ra ông ta và cha tôi là chỗ quen biết từ khi còn ở miền Bắc Việt Nam. Vì cùng một sở thích

đam mê hoa lan cho nên chúng tôi thường đi khắp nơi để tìm kiếm những bông lan lạ đẹp. Chúng tôi hoàn toàn kinh ngạc và vô cùng thích thú trước một khóm lan khổng lồ khoảng chừng 3 thước đường kính với 30-40 dò hoa trắng toát dài hơn nửa thước, hương thơm ngào ngạt. Đó là cây lan *Dendrobium speciosum* var. *speciosum*, trước kia tôi không để ý đến vì bụi lan này nằm lẫn trong khóm dứa dại lá to bản của Mễ tây cơ mà có người gọi là dứa bà. Khi khóm lan nở hoa, Peter mới lôi ra ngoài sân dưới tàn cây rậm rạp. Khóm lan này quá lớn nên mọc thành một bụi trên mặt đất, rễ mới rễ cũ quấn lại với nhau, một số cành lá ở phía dưới đã bị ốc sên ăn nham nhở. Thấy tôi có vẻ thích thú với cây lan Úc, Peter lấy chiếc cửa điện dùng để cắt cây, cắt cho tôi một khúc khoảng chừng 20 nhánh.

Mang về nhà chúng tôi xẻ ra thành 4-5 chậu, tôi chỉ giữ lấy 1 chậu và từ năm sau trở đi tôi và người bạn luân phiên chiếm giải nhất và giải dành cho cây lớn nhất (Specimen) trong cuộc Triển Lãm Hoa lan quốc tế Fascination of International Orchid Show tại South Coast Plaza. Năm 2005 cây *Dendrobium specosum* var *speciosum* của tôi với trên 20 dò hoa lại một lần nữa chiếm 2 giải trên dù rằng đã gần 30 tuổi và đã 4-5 lần chia năm xẻ bảy.

Theo lời Peter Kurt, vào năm 1983 một bà bạn nhờ ông xẻ nhánh và thay chậu nên đã tặng ông một khóm. Sở dĩ ông còn nhớ rõ vì có ghi năm tháng trên tấm thẻ nhựa. Sau khi triển lãm một số anh chị em trong hội Hoa Lan Người Việt đều muốn có một vài nhánh. Thấy cây có nhiều nhánh già cỗi, thân đã teo tóp lại và không còn mắt nào có thể ra hoa được hơn nữa. Nếu tách ra những cây này sẽ ra cây con, còn nếu để lại chỉ thêm chật chỗ. Hơn nữa, tuổi người càng ngày càng thêm chông chất, sức khỏe một yếu đi, cây lại quá lớn phải có vài ba người mới mang nổi qua khung cửa bỗng trở nên chật hẹp. Mùa xuân năm đó sau khi hoa tàn 4-5 chị em cùng tôi dùng cửa cắt thành 5-7 nhánh. Giữ lại một khóm khá lớn, hy vọng rằng vài năm sau cây lan sẽ trở thành một khóm lan với kích thước chẳng thua gì những năm về trước.

mầm nẩy to như cổ tay. Tôi chẳng hiểu tại sao lại ra như vậy ? Dù rằng đã trồng với vật liệu mới, để vào chỗ rợp mát, khí hậu thời tiết chẳng có gì thay đổi. Tuổi thêm B1

Nhưng hỡi ôi ! năm đó khóm lan còn lại chẳng ra thêm một mầm nào và thân cây lại thêm teo tóp lại dù rằng những năm về trước mỗi năm ra 10-15 nhánh là chuyện thường. Hai năm sau mỗi năm ra được 1 nhánh nhỏ như ngón chân cái, chẳng bù khi trước mầm nào

và Superthrive cây vẫn nằm nguyên tình trạng ốm yếu không ra thêm rễ non. Có lẽ những vết thương cắt sâu vào trong da thịt hãy còn chưa lành hẳn hay sao? Tôi không sao có thể giải thích cho hợp lý bởi vì khóm cây giữ lại có nhiều nhánh mới, theo quy luật những nhánh này sẽ có nhiều xác xuất đẻ ra những nhánh non hơn là những nhánh già cỗi. Chắc là những thân cây này quá đã quá già nua cho nên đã mất hết khả năng sinh sản.

Nhưng không phải như vậy, hôm đó chị Võ Lê Thu nhật 3 cành bị cắt đứt mất gốc, mất rễ đã bị liệng vào thùng rác mang về trồng. Kỳ diệu thay, vì bản năng sinh tồn, vì chuyện sống còn những nhánh lan này đã ra mầm non và đến nay đã ra trên mười nhánh lớn (Xin xem bài Tường là Đã Chết của Thu Võ Lê trong mục Kinh Nghiệm Trồng Lan).

Để đã trên sáu năm nay, tôi không đến thăm Opal và Peter Kurt bởi vì Opal đã bị chứng ung thư, hậu môn bị cắt bỏ từ khi vợ tôi còn sinh thời, nay đã thêm yếu đuối. Peter phải bỏ nhiều thì giờ san sóc cho vợ. Phần khác tôi cảm thấy buồn lòng khi nhìn cảnh người chồng già lại phải trông nom bà vợ bệnh hoạn, hơn nữa tôi không muốn nhìn lại nơi chốn mang nhiều kỷ niệm khi vợ tôi và Opal ngồi tách hạt macadamia hay dọn bàn ăn trưa.

Thời gian qua mau, ngày giỗ năm thứ 6 của vợ tôi cũng vừa qua đi. Khi các con cháu ở xa, đã lên xe trở về nơi cư ngụ, tôi lặng lẽ bước ra vườn sau. Từ cây ngọc lan, cây mạn hồng đào, cây ổi xá lị cho đến khóm lan Cymbidium Nicole Valentines và bể cá Koi đều gợi cho tôi bóng hình người quá cố và những kỷ niệm êm đềm củ ngày xưa cũ..

Chuông điện thoại bỗng reo vang. Đầu giây bên kia Peter Kurt, phải đó chính là Peter Kurt báo cho tôi biết, ông đã bán nhà và tháng tới sẽ dọn vào chung cư của người già tại San Diego. Hỏi thăm về Opal, Peter cho biết là vợ ông vẫn vậy nhưng cả hai sức khỏe yếu dần nên không còn đủ sức trong nom vườn tược. Ông mời tôi trưa thứ Bảy tới cùng với các người bạn cũ của Hội lan Nguyên Thủy, ông sẽ bán hết vườn lan với giá vừa bán vừa tặng.

Thứ Bảy này là ngày sinh hoạt của Hội hoa Lan VN, hơn nữa lại là một ngày quan trọng: tôi phải điều khiển cuộc họp để bầu lại Ban Chấp Hành, tôi không thể nào vắng mặt được. Nhưng trong tuần tới, tôi sẽ đến để gặp những người bạn già một lần chót, còn chuyện mua lan chắc chắn là không. Bởi vì tôi cũng chẳng còn đủ sức trông nom những cây lan yêu quý trong đó có nhiều khóm lan già cỗi giống như đám người chúng tôi, những kẻ gần đất xa trời.